

IDEGENEK.

KOPA Veron csodálkozó szemmel állt az anyja mellett és zavarában a köténye csücskét morzsolgatta. A konyha délelőtti mozgalmassága ünnepi hatással volt rá. A sok ezüsthéjű edény a készülő sütemény vanília illata felzavarták egyszerű szívét. Jól emlékezett még reá, hogy mikor Takácsék úgy félévvel ezelőtt kibérelték a faluszélén álló öreg kúriát, költözködésük a falusi gyermekek egyhangú életébe mennyi új izgalmat hozott. A régi házban azelőtt egy özvegy grófné lakott; a sugár rózsaliget még az ő keze nyomát őrizte a kertben, de halála után sokáig üresen állott a ház. A rózsák között erős gyökerű gaz ütötte fel a fejét; terjedt, élésködött, burjánzott és már-már úgy látszott, üde zöld áradatával ellepi a nemes rózsafákat.

Egy hajnalon ostorpattogás és férfiszitok verte fel a ház álmos nyugalmát. Az úttalan úton új keréknyom támadt, a bemohásodott kaput kitárták. Egyik bútorkocsi jött a másik után. A régi háznak új lakói akadtak. A falusiak mogorván fordultak a tele szekerek után.

Idegenek jönnek a faluba! A grófnét megszokták már annak idején, de ezek, ki tudja, miféle népek lehetnek? Az ő munkájukra, úgy látszik nincsenek reászorulva, pedig a grófné konyhájáról nem egy szegény megélt. Itt minden munkát városról jött segítség végzett.

A sok sötét arc közül csak a mezítlábas gyerekhad mosolygós ujjongása virult ki. Ők ott bámészkodtak a nyitott kapuban, míg egy-egy bútorszállító kocsi el nem hessegette őket az ostorral. Pár perc múlva azután újult érdeklődéssel csoportosultak.

Veron is köztük volt. De azután megjöttek az új lakók, november elején lehullott a korai hó és a magas kapuszárnyak ismét bezárultak. Oly elszigetelten állott a ház, mintha most is üres lenne, csak a fehér függönyök tették életteljesebbé komor színét és a városról jött szakácsné járt el naponta a falusi boltokba.

A lakókat alig is lehetett látni valaha. A falusiak között szinte gyűlölséggé fajult ez az idegenkedés, ami jövetelüket fogadta. Pedig senkit sem bántottak, karácsonyra az asszony nagyobb összeg pénzt is juttatott a falu szegényeinek. De ezt is ridegen fogadták.

— Úgy dobtá ide, mint a kutyának, egyetlen jó szó nélkül.

Azért megosztottak a szegények rajta, de ha a magas sápadt asszony nagynéha végigment az utcán, csupa sunyin félrekapott tekintet, kelletlen köszöntés fogadta. De ő csak ment, szórakozottan moso-

lyogva, mintha észre sem venné az ágaskodó indulatokat, melyek úgy kúsztak utána, ahogy a magas törzsű rózsák között a gyomok burjánzottak.

Az első tavaszi napon ásó és kapacsengés verődött a kert felett vidám muzsikába. A gaz eltűnt és helyette előfehéredtek a kavicsos, kanyargós kis utak, szélükön a temérdek nemes rózsafával. Takács maga vitte kezébe a kerti ollót, nyesett, oltott, szemzett és úgy ígérkezett, hogy munkája dús virágzást hoz majd a nyárra.

Ez időben gyakrabban nyílt az utcaajtó, egy szőkefürtös, fehér ruhás gyermek is ki-kiszökött rajta. A kis Erzsébet, Takácsék lánykája. A falusi mezítlábosok megint összecsdültek, hogy szájtató bámulattal adózzanak a bájos csöppség mozdulatainak. Veron ismét közöttük volt, pedig ő már nagy leánynak számított komoly tizenegy esztendejével. Valami furcsa rokonszenv keletkezett benne az idegenek iránt, kiknek elvonult élete egy ismeretlen világ lehetőségeit jelentette számára. Ez a vonzódás első pillanatban támadt, mikor a sok finom bűrtort egymás hegyén-hátán meglátta és a kis Erzsébet kedves megjelenése, az asszony nagyritkán elfogott mosolya csak fokozta. Olyan erős volt az érzés Veron gyermekszívében, hogy fájt, mikor Takácsékat valaki, bár csak rossz szóval is bántotta. Pedig, mikor az anyját felhívták a házba, hogy Veron felől tárgyaljanak vele, ugyancsak megindult a szóbeszéd, a csúfoskodás minden oldalról.

— Hát úri kisasszony lesz Veronból, Kopáné? Odaadja szolgálni abba a nagyúri házba? No, csak meg ne bánja!

Az özvegy vállát vonogatta a sok badar szóra.

— A nagyságosasszonynak megtetszett a leány, ahogy az ablakon át meglátta. A gyerek mellé akarja. Jó fizetést ad és csak hasznára lehet Veronnak, ha tanul valamit a világ sorából!

Veron most itt állt az új asszonya előtt a konyha fehérre sikált padlóján, hogy helyét elfoglalja. Mégis, mikor arra került a sor, hogy az anyjától búcsút vegyen, elszorult a szíve egy pillanatra.

— Nem mehetnék esténként haza édesanyámhoz aludni? — szepgte ijedten és a kötényt szinte ronggyá facsarta.

Takácsné, aki az ajtóban állott, kelletlenül fordult vissza a sírós hangra.

— Anyáddal már megbeszéltem mindent. Ehhez kell tartani magadat, fiam!

Veron megijedt és utána kiáltott az anyjának:

— A babosruhámat is hozza el!

Pedig semmi szüksége sem volt a babosruhájára. Délig behúzta magát a cselédszoba sarkába. Nem kereste senki. Ebédhez a mogorva szakácsné szólította.

— Engemet ténsasszonynak nevezz — oktatta Veront — és az ajtókat csukd be magad után, mert a huzat könnyen megárt a szaggatásomnak!

A kis leány kiérezte az ellenszenvet az asszony hangjából és félénk

szemét könnyek futották el. Az ételhez alig mert hozzányúlni, bár különösen a sütemény édes illatára összefutott az étvágy egészsége piros szájában. A pesti szakácsné ténsasszony gúnyosan nézte gyáva vergődését és ebéd után a maradékot elzárta a saját szekrényébe. Veron éhebben kelt fel az első úri ebéd mellől, mint otthon, mikor az édesanyja hajában főtt krumplit tett az asztalra. De ez az érzés csak addig tartott, míg délután az asszonya hívatta. Veron az ajtóban le akarta vetni a cipőjét, ahogy otthon szokta, mielőtt belépett a tiszta szobába, de a szakácsné ténsasszony egy észrevétlen billentéssel besegítette a szobába :

— Ez nem illik! Te buta!

Veronnak elállt a szeme-szája a sok csodára, ami odabent fogadta. A szőnyegek derűs színe, a nehéz bútorok pompás komolysága anélkül, hogy szépségüket értette volna, megérintették finomságra vágyó szívét. Így volt az asszonyával is. Takácsné nem volt szép asszony az ő falusi fogalma szerint; sápadt arcában olyan szórakozott mosollyal ültek a barna szemek, mintha a mögöttük lakó lélek valahol messze járna. Mégis a lélek szólt minden lassú mozdulásából és ez az ismeretlen hatalom a kis parasztleányt delejesen vonzotta.

— Erzsikét szeretned kell! — mondta az asszonya. — Játszani fogsz velem, vigyázol reá és ha a nagyságos úr pihenni akar, sohasem szabad lármáznotok vagy éppen nevetni...

A nagyságos úr! Ő volt a ház legérthetlenebb lénye és Veron már hetekig élt a házban anélkül, hogy a férfi titokszerűségéből valamit is megértett volna. Pedig semmi különös sem volt rajta. Reggel kiment a kertbe és egész nap a rózsáit babrálta. A földdel is elpiszmozgott néha. Szitálta, keverte; sovány, csontos ujjáival beleturkált, mintha a föld érintése gyönyörűségére volna. Azután virághagymákat, apró magvakat dugott beléje és türelemmel várta, hogy szárba szökkenjenek, virágba fakadjanak és gazdag pompájukkal fizessenek a rájuk áldozott szeretetért. Ha néha sétára indult, szigorú, száraz vonásai különös ellenszenvet ébresztettek a faluban. Pedig sok helyen megállt és rövid, pattogó szavakkal jótanácsokat adott a gazdáknak a földről, amit szeretni és érteni kell. Tanácsait soh'sem követték.

— A jött-ment! Még ő beszél a földről, mikor talpalá valója is alig akad!

Takács Sándor nem vette észre a rossz benyomást és az apostolok kitartásával tanítgatta jóra, szépre, föld becsülésére az embereket, ha néha sétára ment.

Veron az első napokban sok könnyet hullatott a sóvárgott új otthonban. Ártatlanságában sehogy sem értette, mivel vonta magára a ténsasszony nehezitelését, de érezte, hogy nagyon az útjában van. A ténsasszonynak volt egy városi ismerőse, ki azelőtt meglátogatta néha. Mindig az esti vonattal jött és jókor eltűnt reggel, míg az uraságok aludtak. Ez az egyetlen kellemes kapocs, mely még összefűzte a várossal, Veron ottidőzése óta egészen megszakadt.

De a ténsasszony rosszkedvét, szűkmarkú ételosztását még elszívta volna a kis leány, hanem asszonya is türelmetlen szóval illette néha. Veron nem tudott leszokni a báméskodásról. Ilyenkor megállt és elfeledkezett a világról. Erzsike elesett, megütötte magát, a drága virágpoharak lerepültek állványaikról, összetörtek; az ajtók tárva nyitva maradtak. Veron nem tehetett róla. Annyi új csodát tárt elé az élet, melyet tele mohósággal egyszerre szívott fel magába.

Takácsné ilyenkor hirtelen haraggal elküldte maga elől.

— Eredj, eredj, fiam! Úgyis elég bajom van!

Ilyenkor jöttek az esti szipogások, melyeket a csíkos cselédpárnába fojtott Veron, hogy a ténsasszonyt ne zavarja. De legtöbbször bőségesen kárpótolta az asszonya. Úgy estefelé kezén fogta a kis Erzsébetet, maga mellé hívta Veront és megindultak a hegyi ösvényen. Amíg az alacsony zsellérházak között haladtak, Takácsné meg-megállt a nyitott tornácok mellett és elkérdezgette az anyákat kicsinyeikről és megsimogatta az apró szőke-barna fejecskéket. Más alkalommal kisebb ajándékokat rejtett a zsebébe és élvezettel nézte, mint kapnak utána a maszatos, mohó kacsók, ha kincseit feléjük kínálja. A gyerekek szerették is, de az anyák nem tudták megbocsátani, hogy minden alkalommal újra kérdezi a kicsinyeik nevét és Marist mégis következetesen Julisnak szólítja.

— Nem igazi a jósága! — fitymálták. — Csak a gazdagságát fitogtatja! Veron azonban továbbment az asszonnal, fel a hegyi utakra és hallotta a meséket, melyeket gyermekének mondott, ha kiértek a falu szűk határából: Szeretetről, szépségről...

És oktalan kis szíve megérezte az asszonyában rejtőző jóságot, melyet néha felhő takar. Így képzelte ezt Veron és hogy valami titok van, valami titoknak kell lenni abban az életben, melynek egy idő ő is látó, de értetlen osztályosa.

Ezt különben a falusiak is mondogatták. A titkot. De ők valami sötét és csunya titokra gondoltak, míg Veron előtt csak rozmaring szagú ködben jelentkezett ez a gondolat, mely meleg volt és rejtélyes, mint templomban a tömjénfüst és orgonaszó. Az asszonya alakja is ilyen puha bizonytalanságban imbolygott előtte, néha vonzotta, néha taszította. Szeretett volna egészen melléje állni, de a falu még visszafogta. A vére arra ösztönözte, hogy pártjára kelljen a fajtájának.

Egy idő óta valami ismeretlen ellenség ólálkodott a Takácsék házatáján. Pár behajított kődarab, egy-egy összetört üveggolyó a rózsakarók hegyén, reggelenként arról beszélt, hogy az éj leple alatt ellenséges érzés viharzott át a kert békés bokrain. Veron ilyenkor a bűnt mindig magára vállalta. A golyót ő törte össze, mikor bujócskát játszottak Erzsikével. A köveket házépítésre hordta oda...

Inkább elviselte azt a szomorú vagy haragos pillantást, ami ilyenkor az asszonya hangulata szerint osztályrészül jutott. Érezte, hogy csúfság amit tesznek, de még sem akarta, hogy szégyenteljes dolog derüljön ki a falusiakra.

Egy reggel azonban olyasmi történt, amit Veron önfeláldozása sem vállalhatott magára. A rózsafák, a gyönyörű, nemes növények, melyek bimbóik gazdag ígéletben pompáztak, mind letörtek egyetlen éjtszakán.

Úgy feküdtek ott holtan és hervadt bimbóik elszálló illatával, mint ártatlan áldozat, megtorlásért sikoltottak az égre.

Veron vette észre elsőnek és szívnémulva állt a rémületes pusztítás láttára. Kezét ijedtében a szájára kapta, hogy fel ne törjön a sikoltása. Szeretett volna elfutni messzire az elől, ami jönni fog, de mezítelen lába belenőtt a kert porhanyós talajába. Úgy állt ott látszólag bámészkodva még akkor is, mikor Takács kijött a házból, hogy rendes szokása szerint belefogjon reggeli munkájába. A kis leány eltakarta a szemét. Az úr most valami borzasztót fog tenni! És bolond kis gyermekszíve úgy zakatolt, mintha neki kellene a falu bűnéért lakolni. Az úr azonban nem tett semmit abból, amit Veron várt, csak a szívéhez nyult és elvágódott a földön. A felesége halk kis sikollyal rohant segítségére és a szakácsnővel ketten becipelték a szobába.

— Istenem, Istenem! — Takácsné folyton csak ezt hajtogatta és a könnyei lassan szivárogtak.

A ténsasszony egy pillanattal később vízért futott a konyhára.

— Ez a nyomorult falu! Ez kellett még csak ennek a szegény asszonynak! Ide menekült, azt hitte, majd csendben élhet a nagy betegével és még megölik ezek az átkozottak!

Veron fejében tisztult a köd. Hát beteg az úr, nagy beteg és most talán ő is utána hal a rózsafáinak. Ez volt hát a titok, amely reá nehezedt a házra!

Az asszony most bent ül és sír, folynak a könnyei, mint neki, mikor vérző kis szívét esténként a cselédpárna kék csíkjába fojtotta.

Veron idáig azt hitte, egy ilyen gazdag, úriházban nem is tudják mi a szomorúság, azt csak ő és testvérei ismerik, akik lenn élnek a sötét föld szívéhez tapadva. Most megnyílt előtte egészen az ismeretlen világ és csodált pompájából ijesztő rém vigyorgott reá.

Ó, hogy gyűlölte most azt a kezet, mely reászabadította a szerencsétlenséget az idegen családra és csak egy vágya volt: tennivalamit, amivel a szeretetét nyíltan kimutatja.

Besompolygott a szobába. A férfi a diványon feküdt. Az asszony ott sirdogált az asztalra borulva. Veron, az ügyetlen, szájtató kis cseléd, esetlen gyengédséggel megállt előtte. Fiatal lelkében a szánalom és harag keveredtek furcsa indulatba. Kifeszült derékkel, torzult szájjal mondott ítéletet a falujára.

— Ne sirjon! Megveri az Isten az alávalókat!

Aztán letérdelt és reszketve belefúrta a fejét az asszonya szoknyájába, mintha csak az édesanyja lenne.

T. Hallósy Márta.